

A MŰVÉSZET ÉS KLÍMAVÉDELEM HATÁRTERÜLETÉN

GOSZTOM ANDRÁS, GOSZTOM.ANDRAS@UNI-SOPRON.HU

VARGA TÜNDE, VARGA.TUNDE@UNI-SOPRON.HU

SOPRONI EGYETEM, SIMONYI KÁROLY MŰSZAKI, FAANYAGTUDOMÁNYI
ÉS MŰVÉSZETI KAR, ALKALMAZOTT MŰVÉSZETI INTÉZET /
MAGYARORSZÁG, 9400 SOPRON, DEÁK TÉR 32.

ABSZTRAKT

2017 augusztusában és 2018 februárjában került megrendezésre a többéves hagyományra visszatekintő nemzetközi **SummerSchool** (*SuSo2017*) és **WinterSchool** (*WiSo2018*), melyek célja a környezet- és klímavédelem kérdéskörének megismertetése és vizsgálata, továbbá a nemzetközi klímapolitika helyzetének megvitatása a külföldi és hazai egyetemeken tanuló hallgatók bevonásával.

A **Nyári és Téli Iskola** előadásai az aktuális szakmai fókuszpontok bemutatása mellett az oktatás és képzés lehetőségeivel, a környezet- és klímatudatos neveléssel és ezen területek művészetekkel való interakciójával foglalkoztak. A korábbi évek programpontjainak kibővítésére igyekezvén, a fent kiemelt mindkét konferencia része volt egy egynapos plakátkészítő workshop/projektnap a Soproni Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetének művészetalapú szakmai támogatása mellett. A két alkalom során több, mint 140 nemzetközi és magyar mérnök- és művészhallgató együttműködése új távlatokat segített kijelölni e speciális kommunikációs szegmensnek.

A gyakorlatorientált workshopok bevezető előadásokkal kezdődtek, melyek célja a fókuszcsoport számára kevésbé ismert gondolkodásmód, a reklám és a klímakommunikáció kreatív kapcsolatának megismertetése volt. Az ismeretlen vizuális ingerek segítségével két gyakorlati szempont körvonalazódott: egyrészt, hogy a művészeti oldalról megközelített projektfelvezető előadások kizökkentsék a résztvevőket megszokott komfortzónájukból, lehetőséget adva az addig hatékony gondolkodásmód felülvizsgálatára, másrészt, hogy önkifejezésre bírja, együttgondolkodásra készítse a tudomány és a művészet reprezentánsait.

A projektmódszer eredményeként világossá vált, hogy a célirányosan vezetett művészetelméleti megközelítéssel a csoportmunkában dolgozók között felszínre hozható az addig szunnyadó kreatív energia és egyéni látásmód. Az előre definiált keretek között tartott művészi építkezési folyamat a résztvevők belső érzékenységet és kifelé irányuló gesztusrendszerét is pozitívan befolyásolta, ezzel együtt önbizalomnövelő erővel is bírt.

A workshop a művészeti produktumok nyilvános kiértékelésével zárult, mely során a vizuális jelekkel megfogalmazott, klímavédelemmel kapcsolatos állításokat verbális közlés és

magyarázó értelmezés egészítette ki.



1. ábra: A 2017. évi SummerSchool és a 2018. évi WinterSchool felhívó plakátjai egymás mellett

KULCSSZAVAK: klímakommunikáció, művészet, projekt módszer, workshop, vizuális látásmód, kreativitás, fókuszcsoporth

BEVEZETŐ

Rudolf Steiner pedagógiai koncepcióiban nagy hangsúlyt fektetett az érzékszervek fejlesztésére és az érzékelési folyamat individuális sajátosságaira. Az érzékelés és észlelés pszichológiája a művészeti oktatásban kiemelt fontosságú. Enélkül az egyén – csoport – környezet összhatásairól sem tudunk érdemben értekezni. A projekt módszer segítségével a tapintás, mozgás, szaglás-ízlelés, látás, hallás, beszédérzék-fogalomérzék és énézék valós szituációkba kerülnek és így fejleszthetőek (ezáltal a megismerő folyamat által az egész személyiség mozgósítható). Azaz általánosságban elmondható, hogy az ismeretszerzés fő forrása a tapasztalás, aminek célja a mindennapok élményvilágának kitágítása. Ezáltal a tapasztalati úton megszerzett kellő ismerettel a gondolkodásra hatnak a tapasztalatok, amik

attitűd érzelmekké válva a helyes cselekvésre irányítanak. Mindez morál függő, de elmondhatjuk, hogy gondolat- és cselekvésformáló erővel bír. (Kováts-Németh, 2007)

Jelen korunkra elérkeztünk arra a pontra, miszerint jogos aggodalom lépett életbe a föld-, víz-, levegőszennyeződés miatt, ám ezzel egy időben elmondható az érzékelési folyamataink szennyeződése is. (Nemzeti erdőprogram, 2012) Ezért kiemelten fontos a vizuális nevelés és annak környezettudatos formálása, hiszen az ember az ismereteinek jelentős részét vizuális úton szerzi.

A megfelelő környezetpedagógiai, erdei iskolai, művészeti projektek a konstruktív életvezetési modellel egységként kezelve lassítható, visszafordítható ez a folyamat, mint az egyén, a társadalom és a környezet szempontjából.

1. A PROBLÉMA

A modern kor emberének nincs kötődése a természethez, nem érzi magát környezete részének. Kováts-Németh Mária "Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig" című könyvében kiemeli **Ernst Schumacher** "A kicsi szép" című művét, amelyben az emberiség nem tisztelve környezetét kirabolja azt, önmagát is megcsónkítva ezzel. Értékvesztett világban élünk (*mind a művészet, mind a környezetkultúra szempontjából*), amin a fiatal, felnövekvő generáció tudatos nevelése tud csupán segíteni. (Kováts-Németh, 2010)

A projekt **fő probléma megjelölése** a természeti, szellemi és kulturális értékek közvetítésének csökkenése a (műszaki- és művészeti) felsőoktatásban.

Mellék problémákként megfogalmazhatjuk:

- a mai generáció természettel való kapcsolatának hiányát,
- a csapatmunka, alkotóközösségek hiányát,
- a fenntarthatóság kérdéseire adható művészeti válaszok megfogalmazásának hiányát,
- és az egyéni- és társas felelősség kialakulásának hiányát.

2. A PROJEKT CÉLJA

A projekt célja a hallgatók megismertetése a klíma- és természetvédelem kortárs kérdéseivel a művészeti képzés lényeglátó és vizuálisan kifejező eszközeinek elsajátításával. Mivel közös alkotásról van szó, így a társas kapcsolatok is megerősödnek, a csapatmunka előtérbe kerül az alkotás során.

A művészeti projekt során a diákok - a tárgyi kultúra létrehozóiként - művészeti alkotásokat (*plakátokat*) hoznak létre részben tanult képességeiknek, különleges érzékelési adottságaiknak és részben a Nyári és Téli Iskolán őket ért új ingereknek köszönhetően. Ilyen formában az érzékszervekkel tapasztalható valóságot is gazdagítják újabb és újabb művekkel.

A projekt **fő célja**, hogy a hallgatók művészeti látásmódja fejlődjön az alkotóközeg által, illetve, hogy az előtanulmányaikból/előképzettségükből adódóan szerteágazó ismereteik és a workshop során szerzett tapasztalataik sorával kiegészíthessék azt.

3. A PROJEKT HELYSZÍNE

A Nyári és Téli Iskola helyszínéül is a **Soproni Egyetem**, Simonyi Károly Műszaki, Faanyagtudományi és Művészeti Kar Alkalmazott Intézetének Formaterme szolgált.

4. A PROJEKT RÉSZTVEVŐI

Egyetemi szinten: A **SuSo17** és a **WiSo18** jellegéből adódóan további külföldi és magyar diákok kapcsolódhatnak be a projektbe, (művészeti) előképzettségtől függetlenül. Továbbá, a soproni Alkalmazott Művészeti Intézet művészeti hallgatóinak bevonása (*építés, formatervező, tervezőgrafikus BA és MA szakos*) kiemelten fontos.

1. Táblázat: A 2017. évi SummerSchool és a 2018. évi WinterSchool résztvevői adatainak összesítése

	Leuphana	SOE	SZTE	BME	SZIE	BOKU	ELTE
SuSo17	59 fő	12 fő	13 fő	4 fő	11 fő	1 fő	2 fő
WiSo18	35 fő	12 fő	-	-	-	-	-

Rövidítések magyarázata: **Leuphana** - Lüneburgi Egyetem (DE), **SOE** - Soproni Egyetem (HU), **BME** - Budapesti Műszaki és Gazdasági Egyetem (HU), **SZIE** - Széchenyi István Egyetem (HU), **BOKU** - Universität für Bodenkultur Wien (AT), **ELTE** - Eötvös Lóránt Tudományegyetem

Az 1. táblázat adataiból egyértelműen láthatjuk, hogy a Leuphana Lüneburgi Egyetem német hallgatóinak részvételi aránya kiemelkedően magas, és a projekt során tanúsított viselkedésük is kifejezetten agilis és aktív, amellyel a többi résztvevőt is intenzívebb jelenlétre sarkallták.

5. A PROJEKT FELADATA

A projekt fő feladata: Az ember és természet kapcsolatának megerősítése a művészeti látásmód fejlesztése által.

Miért is kiemelten fontos a projekt számunkra? Az ember az ismereteinek háromnegyed részét vizuális úton szerzi, ezáltal látásmódunk folyamatos fejlesztése a hétköznapiakban és a tudományos élet széles spektrumában is szükséges.

A projekt fő feladatai közé tartozik az is, hogy felmérjük a művészeti előképzettség nélkül rendelkező műszaki hallgatók vizuális fogékonyságát és kifejezőmódjait.

6. A PROJEKT TERVEZÉSE ÉS TARTALMA

A projekt kidolgozása során a tudományos ismereteket és a művészetelméleti háttereket ötvöztük a művésztelepek gyakorlati szemléletével. A projekt során az egymástól független és egészen eltérő formanyelven gondolkodó műszaki és a hétköznapijaikban alkotó művészeti hallgatók összefogásából készülő művek egészen izgalmas fúzióknak bizonyultak.

A gyakorlat során az egyéni látásmód előtérbe kerül a csapatmunka során, illetve az egymást segítő (műszaki és művészeti) hallgatók esetleges önkifejezésbeli gátlásai is feloldódtak.

A projekt napjának felépülése

9:00 – 09:45 **Developing posters for the environment and climate protection**

Szakmai, bevezető előadás Gosztom Andrással

A bevezető előadás célja a reklám és a klímakommunikáció újszerű és kreatív kapcsolatának megismertetése. A célcsoportot eddig nem tapasztalt vizuális ingerekkel szembesítettük, amelynek segítségével egy új perspektíva alkalmazása felé tereltük őket. A művészeti oldalról

felvezetett projektbevezető előadások lehetőséget adtak arra, hogy a résztvevők jobban törekedjenek az önkifejezésre és együttgondolkodjanak a tudomány és a művészet reprezentánsai.



2. ábra: 2018. évi WinterSchool résztvevői munka közben

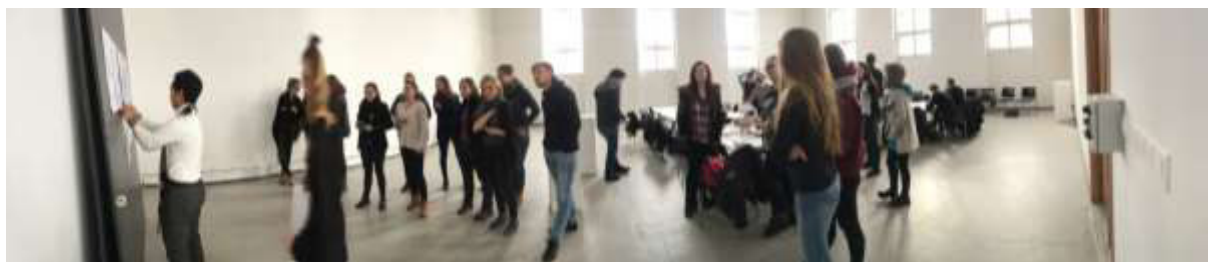
9:45 – 11:30 Gyakorlatorientált (plakátkészítő) workshop

A SuSo17 során gondolatindító, kortárs újságcikkekkel segítettük az önálló alkotómunkát, ám ezt a gyakorlatot szükségtelennek ítéltük meg a WiSo18 során, mivel egyedi gondolatokban és üzenetekben nem voltak hiján a résztvevők. Így a témaválasztás szabadságát meghagytuk a kialakult munkacsoportoknak, akik ihletet a Nyári és Téli Iskola hetén elhangzott előadásokból merítettek.

-

11:30 – 11:45 Kiállítás berendezése az elkészült munkákból.

A projekt produktumainak tekintünk minden művészeti alkotást, skiccet, vázlatot, amelyek az esetek túlnyomó többségében továbbfejlesztésre alkalmasak. Érdeemes kihangsúlyozni, hogy már ebben a kezdetleges állapotukban alkalmasak az értékelő kiállításra.





3. ábra: 2018. évi WinterSchool résztvevői a kiállítás felépítése közben

11:45 – 12:30 Értékelés.

A közös kiállítás bejárással, egyéni prezentációkkal folyik, amely során szakmai értékelés elhangzik a szaktanári zsűritől, ám az elkészült produktumok kerekasztal beszélgetésekhez is vezettek. A szakmai (grafikai) értékelés fontos szempontja a feladat végrehajtásának (hatás)foka, átélése, megértése. A kivitelezés milyensége, minősége, illetve a diákok önértékelése is fontos szempontként jelent meg.

Szöveges értékelés hangzik el, amelynek keretein belül a továbbfejlesztési és a korrekciós javaslatok, vélemények egyaránt elhangoztak. Így elmondhatjuk, hogy az ellenőrző szakaszban lehetőségük van a tanulóknak a korrekcióra is.

A workshop jellegéből adódóan osztályzatot nem kapnak a résztvevők, ezzel is erősítve a pozitív élmények megerősödését és az alkotás örömeinek teljes megélését. Ezzel alátámasztjuk azt a kijelentést, hogy **a művészet mindenkié.**

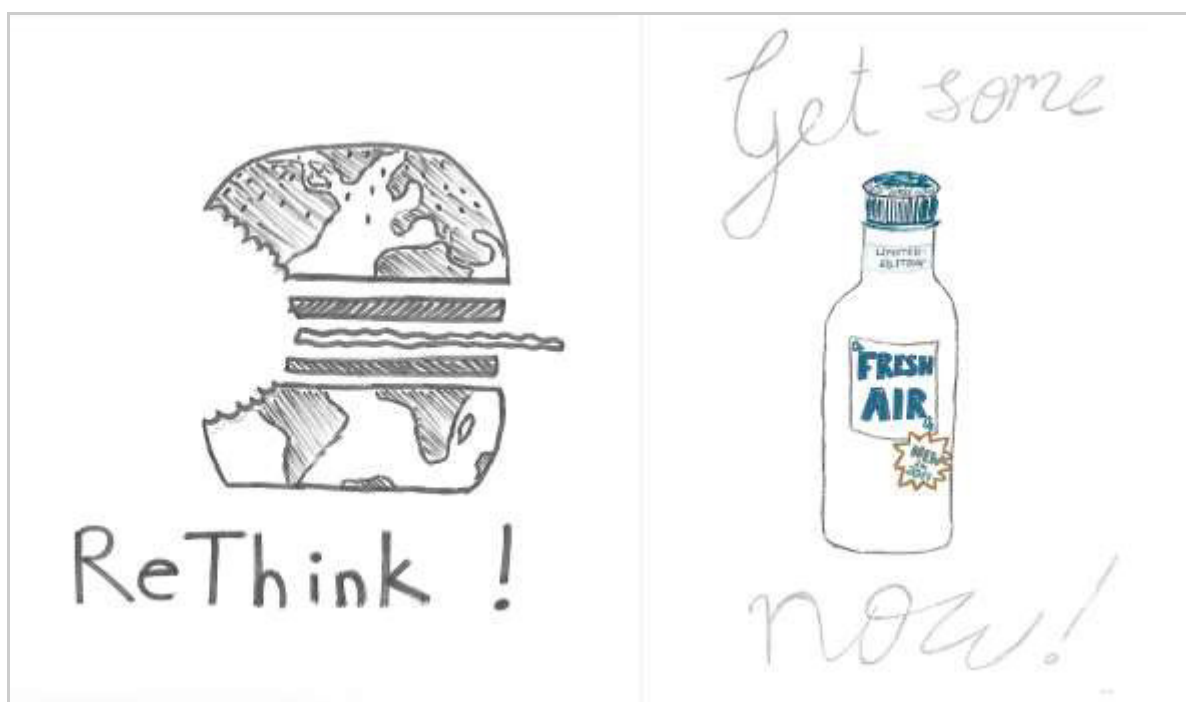
A projekt során készült munkákról:

A workshop alatt készült produktumokban a vizuális jelekkel megfogalmazott, klímavédelemmel kapcsolatos állítások sikeresen reprezentálták a résztvevők látásmódját. A bevezető előadás során bemutatott formavilág, vizuális “gag”-ek és a művészeti hallgatók segítségével bátorítólag hatott a résztvevők önkifejezési vágyára és képalkotási folyamatára.

Az elkészült plakátok egyenként érzékenyen és tudatosan dolgozták fel az általuk bemutatott problémát/témakört. Néhány esetben meglepő megoldások is születtek, mint a SuSo17 során született palackozott oxigén reklámplakátjának ötlete.

A projekt ugyan rövid időtartamú, ám hatékony, gyakorlatorientált eszközeivel sikeresen elsajátították a résztvevők a művészeti tervezés alapelveit, mint a közérthető üzenet megfogalmazása és a kompozíció használata.

Néhány kiemelt munka a SuSo17-ről:

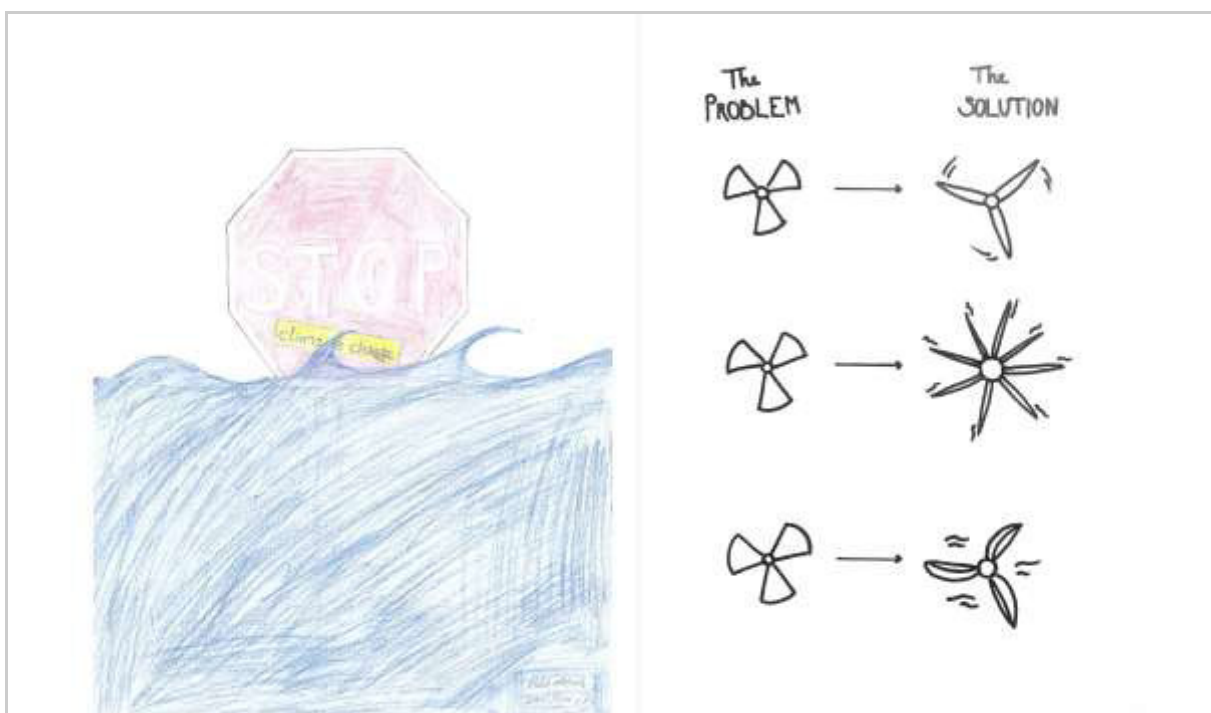


4. (balra) és 5. ábra (jobbra): “ReThink! (Gondold újra) és “Get some fresh air now! (Juss friss levegőhöz most!) újszerű és gondolatébresztő plakátjai

Néhány kiemelt munka a WiSo18-ról:



7. (balra) és 7. ábra (jobbra): Az olvadó jégsapkák veszélyeire felhívó vizuális gag-gel élő munka és a “The World in (Y)Our Hands (A világ a te/mi kezünkben)” című munkák



8. (balra) és 9. ábra (jobbra): “STOP Climate Change” című munka, illetve a nukleáris és megújuló energiákra reflektáló plakát

8. A PROJEKT ESZKÖZIGÉNYE

- papír (többféle színben),
- ceruza, toll, tustoll, filc, ecsetek, festék (nyomhagyásra alkalmas rajz- és festőeszközök) stb.
- vágóeszközök és ragasztó.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az egyéni és társas felelősség vállalás és a követelmények számonkérésének hiányában a Föld, mint életterünk és otthonunk lassan megszűnik egészségesen funkcionálni. Ezáltal a környezettudatosság biztosítja számunkra azt a keretet, aminek köszönhetően felelős, cselekvőképes (világ)polgárokká válhatunk és erkölcsösen és jól tudunk választ adni a minket ért (környezeti) kihívásaira. (Varga, 2015)

A bemutatott projekt képes a résztvevőkkel megmutatni az egyéni alkotó munka során a környezetünk szépségeit, természeti törvényszerűségeit. A résztvevők a problémamegoldás közben intellektuális alkotómunkát végeznek, amely az ember és természet kapcsolatát vizsgálja a művészet eszközein keresztül, így új élményeket adva számukra.

A projekt további lehetséges kimenetele:

Legyen szó plakátról, absztrakt geometrikus festményről, grafikai térszövet - installáció készítéséről vagy organikus szobor formálásáról a végső produktum több energiát és időt is igénybe vehet. Tervezet kérdése, hogy mekkora időintervallumot szánunk az alkotásra, hiszen ennyi tapasztalás elég lehet egy több hetes elmélyült alkotói munkára, illetve a bemutatott egynapos workshop, azaz közös alkotó napra is.

Egy új projekt lehetőségei:

Remek alkalom egy természetbejárással összekötött projektnap arra, hogy a növények terméseit, leveleit begyűjtve és tanulmányozva a növényvilág törvényszerűségeire is rávilágíthassunk a különféle grafikai gyakorlatok során (tanulmányrajztól az absztrakcióig lépésenként haladva - ahogy a Bauhaus iskola a természeti geometria felismerésére vezette rá tanulóit). (Bleyer, 1969)

A későbbiekben a terepről visszatérve az intézményes falak közé a termések válogatása és

további tanulmányozása egyéb feladatokat, illetve eredményeket szülhetnek ugyancsak a klíma-, természetvédelem és művészet témakörének határait feszegetve.

IRODALOMJEGYZÉK

Kováts-Németh, M. (2007): Reformpedagógiai koncepciók, alternatív megoldások. Rudolf Steiner: A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból. Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Komárom. ISBN 978-80-89234-34-9. 83-94. oldal

Nemzeti erdőprogram (2012), Vidékfejlesztési Minisztérium. <http://erdo.kormany.hu/nemzeti-erdoprogram>

Kováts-Németh, M. (2010): Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig, Comenius Kft., Pécs, 2010. Selye János Egyetem, Komárom. ISBN 978-963-9687-18-9. 62-67. oldal

Varga, T. (2015): Környezettudatosság - Avagy a felelősség kérdése a nevelésben. Fókusz.info, Vajdasági Ismeretterjesztő és Tudománynépszerűsítő portál
<http://www.fokusz.info/index.php?cid=1687304874&aid=1254643197>

Bleyer, Gy. (1969): Az ötvenéves Bauhaus. Korunk, 1969/5
http://epa.oszk.hu/00400/00458/00384/pdf/Korunk_EPA00458_1969_05_696-707.pdf

KÉPJEGYZÉK

A tanulmányban felhasznált képek a 2017. évi SummerSchool, a 2018. évi WinterSchool résztvevőinek munkái, illetve a konferencián készült képeket Varga Tünde jegyzi.